

Postpartum Depresyon ve Serum Kolesterolü

Yavuz Selvi¹, Rifat İnci¹, Ümit Kemal Kıran¹, Mehmet Yücel Ağargün², Ömer Akil Özer³, Buket Eryonucu¹

¹ Dr., ² Prof. Dr., ³ Yrd. Doç. Dr., Yüzüncü Yıl Üniversitesi Tıp Fakültesi Psikiyatri Anabilim Dalı, Van

ÖZET

Amaç: Duygudurum bozukluklarının ortaya çıkışı açısından doğum sonrası dönem riskli bir dönemdir. Ani hormonal değişimler psikopatolojinin ortaya çıkışında önemli bir etkiye sahip olabilir. Gebelik esnasında artan serum kolesterol düzeyleri doğum sonrasında ani bir düşüş gösterir. Bu çalışmanın amacı doğum sonrası başlangıçlı depresyon ile serum kolesterol düzeyleri arasındaki ilişkiyi araştırmaktır. **Yöntem:** DSM-IV'e göre doğum sonrası başlangıçlı major depresyonu olan 15 hasta ile yaş ve vücut ağırlığı açısından eşleştirilmiş doğum sonrası başlangıçlı olmayan major depresyonu olan 15 hasta çalışmaya alındı. Her iki grubun serum kolesterol düzeyleri karşılaştırıldı. **Bulgular:** Doğum sonrası depresyonu olan hastaların serum kolesterol ve LDL değerleri doğum sonrası başlangıçlı olmayan depresyonlu hastalara göre anlamlı derecede daha düşük bulundu. **Sonuç:** Bu çalışmanın sonuçları düşük serum kolesterol düzeyleri ile doğum sonrası başlangıçlı depresif atak arasında bir ilişki olabileceğini düşündürmektedir.

Anahtar sözcükler: Postpartum depresyon, kolesterol.

(*Klinik Psikiyatri* 2004;7:48-50)

SUMMARY

Postpartum Depression and Serum Cholesterol Level

Objectives: Onset of major depressive disorder is often related with postpartum period. DSM-IV allows that major depressive episode is specified with postpartum onset. The onset of depressive episode at the postpartum period may be associated with sudden hormonal changes. The aim of the study was to investigate relationship between postpartum depression and serum cholesterol level. **Method:** Fifteen depressed patients with postpartum onset and 15 depressed patients without postpartum onset were included in the study. All the patients met DSM-IV criteria. Groups were matched for age and weight. **Results:** The patients with postpartum onset had lower serum total cholesterol and low-density lipoprotein levels than the patients without postpartum onset. **Conclusion:** Our results suggest that there may be an association between postpartum depression and low serum cholesterol level.

Key words: Postpartum depression, cholesterol.

GİRİŞ

Serum lipit düzeyleri ve psikiyatrik bozukluklar arasındaki ilişki son yıllarda üzerinde çok çalışılan bir konu haline gelmiştir. Farklı popülasyonlarda düşük serum kolesterolü ile depresif belirtiler arasında bir ilişki bulunmuştur (Horsten ve ark. 1997, Maes ve ark. 1999, Steegmans ve ark. 2000, Troisi ve ark. 2001a). Düşük serum kolesterol düzeyleri ile şiddet, intihar davranışı ve depresyon arasında iyi tanımlanmış bir ilişki vardır (Ağargün

2002, Ağargün ve ark. 2002). Bu kanıtlanmış ilişkilerin özellikle azalmış MSS serotonin aktivitesi ile düşük veya düşürülmüş kolesterol düzeyleri arasındaki ilişki yoluyla gerçekleştiği bulunmuştur (Buydens-Branchey ve ark. 2000).

Panik bozukluğunda ise depresyon, şiddet ve intihar davranışının tersine, serum lipit düzeyleri kontrollerden daha yüksek bulunmuştur (Ağargün ve ark. 1996). Ayrıca panik bozukluğu olan hastaların düşük lipit değerlerine sahip olması major depres-

yonun varlığı açısından biyolojik bir belirteç olarak ele alınmıştır (Ağargün ve ark. 1998).

Duygudurum bozukluklarının ortaya çıkışı açısından doğum sonrası dönem riskli bir dönemdir. Bu dönemdeki ani hormonal değişimlerin psikopatolojinin ortaya çıkışında önemli katkısı olabilir. Doğum sonrası başlangıç hem klinik görünüm hem de tedaviye yanıt açısından önemli olabilmektedir. Gebelik esnasında özellikle son üç aydaki serum kolesterol düzeylerinde yaklaşık %50'ye varan artışlar olmaktadır. Doğum sonrasında yüksek serum kolesterol değerleri bir düşme süreci içerisine girer ve bu değerlerin normal seviyelerine dönmesi doğum sonrası 20. haftaya kadar uzayabilir (Piechota ve Staszewski 1992, Van Stiphout ve ark. 1987). Bu bağlamda doğum sonrası dönemde hormonal etkileşimlere bağlı olarak serum kolesterol düzeyinin ani düşüşü depresyonun ortaya çıkışı ile ilişkili olabilir. Troisi ve arkadaşları doğum sonrası dönemde düşük kolesterol düzeyleri ile depresyonun ve anksiyetenin şiddeti arasında ters bir ilişki bulmuşlardır (Troisi ve ark. 2001b).

Bu çalışmada doğum sonrası başlangıcı olan ve olmayan major depresyonlu hastaların serum lipit düzeyleri karşılaştırılarak doğum sonrası başlangıcın serum lipit düzeyi ile ilişkisi araştırılmıştır.

GEREÇ VE YÖNTEM

Denekler

Bu çalışmaya Yüzüncü Yıl Üniversitesi Tıp Fakültesi Psikiyatri Servisi'nde ardışık olarak yatarak tedavi gören ve DSM-IV major depresyon tanı ölçütlerini karşılayan kadın hastalar alındı. DSM-IV'e göre postpartum başlangıç olarak değerlendirilen 15 hasta (yaş ortalamaları 28.5 ± 9.1) ve bu hastalarla yaş ve vücut ağırlığı açısından eşleştirilen postpartum başlangıcı olmayan 15 hasta çalışmanın örneklemini oluşturdu. Çalışma için dışlama ölçütleri olarak: (a) Psikotik bozukluk, organik akıl bozukluğu ve mental retardasyonun varlığı; (b) Alkol ve psikoaktif madde kötüye kullanımının bulunması; (c) Duygudurum bozukluğuna yol açan bir tıbbi ya da nörolojik durumun varlığı; (d) Duygudurumla uyumlu olmayan psikotik özelliklerin varlığı ve (e) 18-65 yaş arasında olmama seçildi. Tüm hastalar çalışma konusunda bilgilendirildi ve çalışmaya katılım konusunda onayları alındı.

Tüm katılımcılar fizik ve nörolojik muayene ve laboratuvar incelemeleri ile değerlendirildi.

Kan örneklerinin alınması

Kan örnekleri alınmasından önceki en az 15 gün süreyle antidepresan ilaç ve benzodiyazepin grubu ilaçlar açısından ilaçsız dönemin varlığı esas alındı. Yine en az iki hafta süreyle hastaların serum lipit konsantrasyonlarını etkileyebilecek ilaçlardan (beta blokerler, diüretikler, aminosalisilik, östrojenler, disülfiram, steroid grubu ilaçlar, levodopa, aminosalisilik asid gibi) ve lipit düşürücü diyetten uzak kalmaları şartı arandı. Kan örnekleri bir gece süren açlıktan sonra sabah saat 08.00'de alındı (Kan örneklerinin alınması ve yöntemle ilgili diğer ayrıntılar için bkz. Ağargün ve ark. 1998).

İstatistik analiz

Uygulamaların tamamlanmasından sonra elde edilen veriler SPSS Bilgisayar İstatistik Paket Programı (ver 9.01) aracılığıyla değerlendirildi.

Analiz edilecek değişkenlerin normal dağılıma uyup uymadığı Kolmogorov-Smirnov testi ile değerlendirildi. Tüm değişkenler için $p > 0.05$ olarak bulunduğu için iki gruba ait serum lipit değerlerinin karşılaştırılması bağımsız gruplarda t testi aracılığıyla yapıldı.

BULGULAR

Postpartum başlangıcı olan ve olmayan depresyonlu hastalara ait serum lipit değerleri Tablo 1'de verilmiştir. Tabloda görüldüğü gibi, hastaların serum total kolesterol ve LDL düzeyleri arasındaki fark anlamlıydı. Postpartum başlangıcı olan hastalar diğer depresyonlu hastalardan daha düşük kolesterol seviyelerine sahipti ($t=2.23$ ve $p=0.035$). Yine postpartum başlangıcı olan hastaların LDL düzeyleri postpartum başlangıcı olmayanlarınkine göre anlamlı olarak daha düşüktü ($t=2.70$ ve $p=0.012$).

TARTIŞMA

Bu çalışmada doğum sonrası başlangıcı olan hastaların serum kolesterol ve LDL düzeyleri doğum sonrası başlangıcı olmayan depresyonlu hastalara göre daha düşük bulunmuştur. Doğum sonrası dönemde ortaya çıkan depresyon serum kolesterol düzeyindeki ani düşüşle ilişkili gibi gözükmektedir. Doğum öncesi ve doğum sonrası günlerde serum kolesterol düzeyini karşılaştıran çalışmalarda farklı sonuçlar bildirilmiştir. Doğum sonrasında kolesterol düzeyinin dramatik bir düşüş gösterdiği ve bu düşüşün duygudurum düzeyleri ile kore-

Tablo 1. Postpartum başlangıcı olan ve olmayan depresyonlu hastalara ait serum lipit değerleri*

Lipitler	PPB (N=15)	PPBO (N=15)	t	p
Trigliserit	105.8±32.4	117.7±73.5	0.50	0.62
Total kolesterol	150.8±34.5	177.1±25.5	2.23	0.035
HDL	43.5±15.3	52.2±15.0	1.48	0.14
LDL	65.1±41.3	103.2±29.5	2.70	0.012
VLDL	41.2±31.9	31.8±26.3	0.80	0.42

*Bağımsız gruplarda t testi, PPB: postpartum başlangıcı olan hastalar, PPBO: postpartum başlangıcı olmayan hastalar.

lasyon içinde bulunduğunu bildiren çalışmalar (Ploekinger ve ark. 1996) olduğu gibi bu tür bir ilişkinin bulunmadığını ileri süren bildirimler de vardır (Van Dam ve ark. 1999).

Bu çalışmanın sonuçlarının iki ek değişkenin de araştırılarak desteklenmesi gerektiğini düşünüyoruz. İlk olarak, çalışmaya alınan kadınların doğum öncesi haftalarda (son trimestrin son haftaları) ve postnatal ilk bir kaç haftada hem serum lipit profilinin değişimini hem de mizaç durumundaki değişimi ortaya koyacak biçimde izlenmesi yararlı olacaktır. İkinci olarak yaş ve vücut ağırlığı eşleştirmeli bir sağlıklı kontrol grubu sonuçların değeri açısından

tamamlayıcı olacaktır. İlk önerimizdeki serum lipit düzeyleri ile mizaç durumundaki değişikliklerin eş zamanlı tespiti için geçerlik ve güvenilirlik çalışması yapılan 'Mizaç Durumları Profili' kullanılabilir.

Sonuç olarak, mevcut çalışma en azından bir ön çalışma olarak serum kolesterol düzeyleri ile depresyon arasındaki ilişkinin varlığını doğum sonrası dönem itibarıyla ortaya koymaktadır.

Yazışma adresi: Dr. Yavuz Selvi, Yüzüncü Yıl Üniversitesi Tıp Fakültesi Psikiyatri Anabilim Dalı, Van, selviyavuz@hotmail.com

KAYNAKLAR

- Agargun MY, Kara H, Algun E ve ark. (1996) High cholesterol level in patients with sleep panic. *Biol Psychiatry*, 40:1064-1065.
- Agargun MY, Kara H, Algun E ve ark. (1998) Low cholesterol level in patients with panic disorder: the association with major depression. *J Affect Disord*, 50:29-32.
- Agargun MY (2002) Serum cholesterol concentration, depression, and anxiety. *Editorial. Acta Psychiatr Scand*, 105:81-83.
- Ağargün MY, Şekeroğlu MR, Kara H ve ark. (2002) Sleep-related violence and low serum cholesterol: a preliminary study. *Psychiatry Clin Neurosci*, 56:195-198.
- Buydens-Branchey L, Branchey M, Hudson J ve ark. (2000) Low HDL cholesterol, aggression and altered central serotonergic activity. *Psychiatry Res*, 93:93-102.
- Horsten M, Wamala SP, Vingerhoets A ve ark. (1997) Depressive symptoms, social support, and lipid profile in healthy middle-aged women. *Psychosom Med*, 59:521-528.
- Maes M, Christophe A, Delanghe J ve ark. (1999) Lowered omega 3 polyunsaturated fatty acids in serum phospholipids and cholesteryl esters of depressed patients. *Psychiatry Res*, 85:275-291.
- Piechota W, Staszewski A (1992) Reference ranges of lipids and apolipoproteins in pregnancy. *Eur J Obstet Gynecol Reprod Biol*, 45:27-35.
- Ploekinger B, Dantendorfer K, Ulm M ve ark. (1996) Rapid decrease of serum cholesterol concentration and postpartum depression. *BMJ*, 313:664.
- Steegmans PH, Hoes AW, van der Does ve ark. (2000) Higher prevalence of depressive symptoms in middle-aged men with low serum cholesterol levels. *Psychosom Med*, 62:205-211.
- Troisi A, Scucchi S, San Martino L ve ark. (2001a) Age specificity of the relationship between serum cholesterol and mood in obese women. *Physiol Behav*, 72:409-413.
- Troisi A, Moles A, Panepuccia L ve ark. (2001b) Serum cholesterol levels and mood symptoms in the postpartum period. *Psychiatry Res*, 109:213-219.
- Van Dam RM, Schuit AJ, Schouten EG ve ark. (1999) Serum cholesterol decline and depression in the postpartum period. *J Psychosom Res*, 46:385-390.
- Van Stiphout DB, Hofman HJ, De Bruijn AM (1987) Serum lipids in young women before, during and after pregnancy. *Am J Epidemiol*, 126:922-928.